

MAREČEK – VIŠINSKA POSTOJANKA IN REFUGIJI

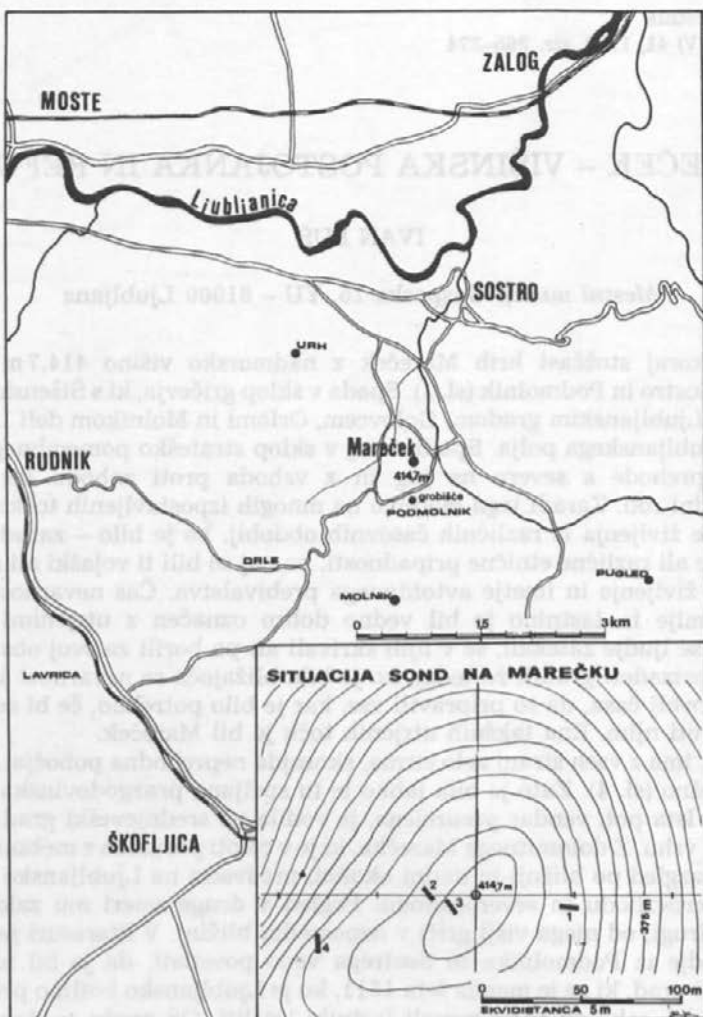
IVAN PUŠ

Mestni muzej, Gosposka 15, YU – 61000 Ljubljana

Strm, skoraj stožčast hrib Mareček z nadmorsko višino 414,7 m stoji med naseljema Sostro in Podmolnik (sl. 1). Spada v sklop gričevja, ki s Šišenskim hribom, Rožnikom, Ljubljanskim gradom, Golovcem, Orlami in Molnikom deli Ljubljansko barje od Ljubljanskega polja. Spada torej v sklop strateško pomembnega ozemlja, ki varuje prehode s severa na jug in z vzhoda proti zahodu ter je njegov severovzhodni rob. Zaradi tega moremo na mnogih izpostavljenih točkah pričakovati ostanke življenja iz različnih časovnih obdobij, ko je bilo – zaradi premikov ljudstev iste ali različne etnične pripadnosti, pa naj so bili ti vojaški ali migracijski – ogroženo življenje in imetje avtohtonega prebivalstva. Čas nevarnosti bojev za oblast, ozemlje in lastnino je bil vedno dobro označen z utrjenimi objekti, v kakršne so se ljudje zatekali, se v njih skrivali ali pa borili za svoj obstoj. Takšne objekte so prizadeti gradili že tedaj, ko je bila bližajoča se nevarnost še daleč, ko je bilo še dovolj časa, da so pripravili vse, kar je bilo potrebno, če bi se nevarnost usmerila proti njim. Ena takšnih utrjenih točk je bil Mareček.

Mareček ima z vseh strani zelo strma, skorajda neprehodna pobočja, le zahodno je bolj položno (sl. 4). Zato je bila lahko le tu speljana prazgodovinska in antična pot na vrh. Ista pot, vendar preurejena, je vodila na srednjeveški grad, ki je prav tako stal na vrhu. Z dolomitnega Marečka, ki je v celoti poraščen z mešanim gozdom, je odličen razgled po bližnji in daljni okolici, predvsem na Ljubljansko polje proti severu, severovzhodu in severozahodu. Pogled v druge smeri mu zakrivajo hrib Molnik in drugi, od njega višji griči v neposredni bližini. V litaraturi je zapisano,¹ pa tudi ljudje iz Podmolnika in Sostrega vedo povedati, da je bil na Marečku srednjeveški grad, ki se je menda leta 1511, ko je Ljubljansko kotlino prizadel silen potres, porušil, tako da so se morali lastniki izseliti. Od gradu so danes ostali le temelji, ki so v celoti poraščeni z mahom in gozdno podrastjo, zato ruševin na površju sploh ni videti (sl. 3). Najbrž so kmetje iz Podmolnika in Sostrega porabili obdelan in napol obdelan kamnit gradbeni material za gradnjo svojih hiš pod vrhom hriba. Med ljudmi še danes krožijo legende, ki spominjajo na prebivalce-lastnike gradu, predvsem na krutega graščaka, ki je na tem hribu moril uboge in neposlušne tlačane, po čemer je hrib tudi dobil svoje ime: moriti – Moreček, Mareček. Legende govore tudi o dveh graščakovih sinovih, dobrem in hudobnem.

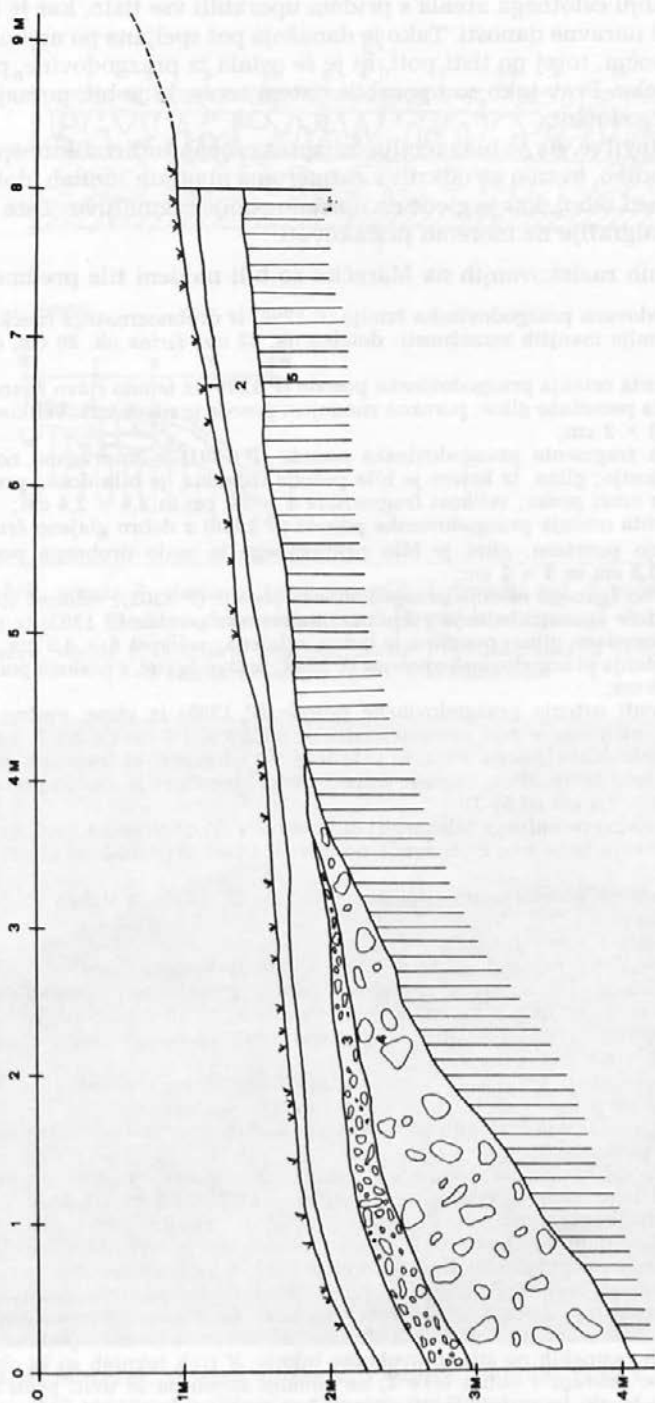
Zaradi izpostavljenosti hriba, njegovih izrednih strmin in vidnih sledov človekovega bivanja in delovanja na njem smo že leta 1970 izkopali manjšo površino na eni od teras ter takoj naleteli na kulturne ostanke iz različnih časovnih obdobij. Da bi podatke dopolnili, smo leta 1978 izkopali še nekaj sond na terasah na različnih straneh hriba, pa tudi na samem vrhu, kjer je stal grad (sl. 2, 3). Tako plasti kot najdbe so sicer skromne, vendar dovolj jasne, da ob njih in na podlagi konfiguracije terena lahko izpeljemo določene sklepe.

Sl. 1: Mareček, geografski položaj najdišča in situacija odkopanih sond.

Abb. 1: Mareček, geographische Lage des Fundortes und Situation der ausgehobenen Sonden.

Mareček je bil večkrat preurejen za obrambne in tudi poselitvene namene, zato ne moremo vedeti, kateremu obdobju bi današnja oblikovanost zemljišča pripisali. Najdbe z različnih predelov hriba nam ponujajo različni material, vse od prazgodovinskega pa do srednjeveškega. S tem je jasno nakazano, da je bila na Marečku poselitev kontinuirana, vendar največje intenzivnosti ne moremo pripisati le enemu obdobju. Današnja konfiguracija bi z največjo gotovostjo lahko pripisali zadnji poselitvi, to je času, ko je na hribu stal grad. Tedaj je bila okolica gradu temeljito urejena tako za dostope do gradu kot tudi za gospodarske objekte, vrtove in rekreacijske površine prebivalcev in obiskovalcev gradu. Povsem normalno pa je,

Sl. 2: Mareček, sonda 1, južni profil. 1 gozdna ruša, 2 humusna plast (mivka, lep, kamenje), 3 droben dolomitni pesek, 4 glina s kosi dolomita, 5 sterilna dolomitna plast.

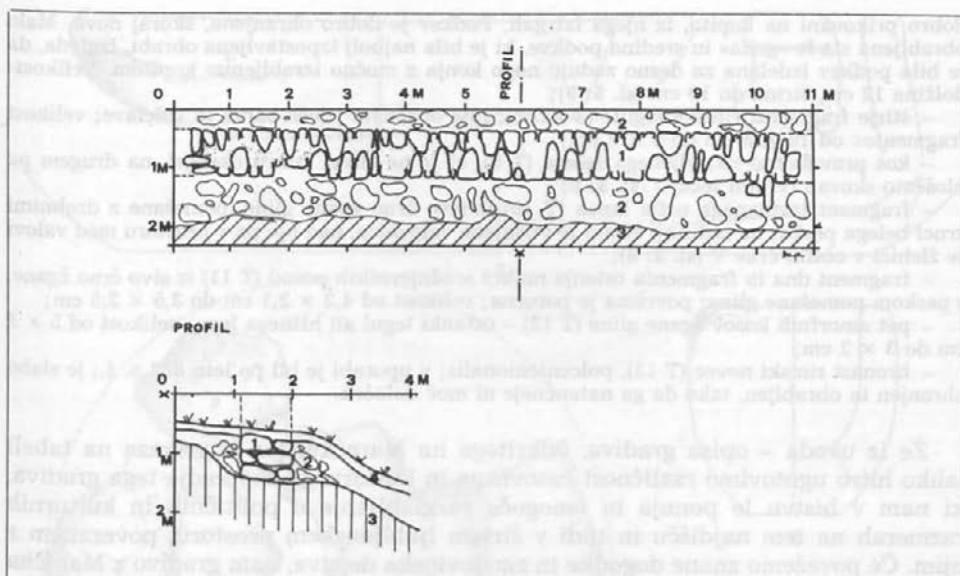
Abb. 2: Mareček, Sonde 1, Südprofil. 1 Waldgrasnarbe, 2 Humusschicht (Staubsand, Verputz, Gestein), 3 feinkörniger Dolomitsand, 4 Ton mit Dolomitstücken, 5 sterile Dolomitschicht.

da so pri urejanju celotnega areala s pridom uporabili vse tisto, kar je bilo urejeno že prej, pa tudi naravne danosti. Tako je današnja pot speljana po najbolj položnem, zahodnem pobočju, torej po tisti poti, ki je še ostala iz prazgodovine, pozne antike in srednjega veka. Prav tako so uporabili sistem teras, ki je bil, po najdbah sodeč, narejen v prazgodovini.

Spričo ugotovitve, da je bilo zemljišče izpostavljeno tudi velikim spremembam, je kulturno gradivo, ki smo ga odkrili v razmeroma majhnih sondah, dokaj skromno in pomešano med seboj, kar je glede na opisano stanje razumljivo. Zato tudi kakšne kvalitetne stratigrafije ne moremo pričakovati.

Pri sondažnih raziskovanjih na Marečku so bili najdeni tile predmeti:

- malo poškodovana prazgodovinska žrmlja (P 1298) iz drobnozrnatega rdečkastega peščenjaka; ovalna žrmlja manjših razsežnosti: dolžina ok. 32 cm, širina ok. 20 cm, debelina do 6 cm (sl. 5: 1);
- dva fragmenta ostenja prazgodovinske posode (P 1299) iz temno rjavo žgane, z drobnimi belimi zrnci peska pomešane glin; porozna zunanost posode je rdečkasta; velikost fragmentov $3,4 \times 2,5$ cm in 3×2 cm;
- dva manjša fragmenta prazgodovinske posode (P 1301) s črno žgano notranjostjo in rdečkasto zunanostjo; glina, iz katere je bila posoda izdelana, je bila dobro prečiščena in le malo pomešana z zrnci peska; velikost fragmentov $4 \times 2,1$ cm in $2,6 \times 2,4$ cm;
- dva fragmenta ostenja prazgodovinske posode (P 1300) z dobro glajeno črno zunanjo in rjavkasto notranjo površino; glini je bilo primešanega le malo drobnega peska; velikost fragmentov $3 \times 2,5$ cm in 3×2 cm;
- fragment črno žganega ostenja prazgodovinske posode (P 1302); velikost $1,9 \times 1,7$ cm;
- fragment rdeče žganega ostenja večje prazgodovinske posode (P 1303) iz prečiščene, le malo s peskom pomešane glin; površina le bežno zglajena; velikost $6 \times 4,9$ cm;
- fragment ostenja prazgodovinske posode (P 1304) iz sivo žgane, s peskom pomešane glin; velikost $3,1 \times 1,8$ cm;
- trije fragmenti ostenja prazgodovinske posode (P 1305) iz glin, močno pomešane z drobnim peskom; površina je zelo porozna; velikost od $2,6 \times 1,8$ cm do $2,1 \times 1,8$ cm;
- fragment rahlo odebeljenega ustja, ki je bilo ravno odrezano, in fragment ostenja posode (P 1306) iz sivo rjavo žgane glin, mešane z zrnci peska; površina je močno porozna; velikost $3,6 \times 2,4$ cm in $2 \times 2,4$ cm (sl. 5: 2);
- fragment verjetno recentnega železnega predmeta (P 1307); velikost $4,1 \times 2,6$ cm (sl. 5: 7);
- fragment ostenja neke sivo črno žgane posode (P 1308) iz prečiščene glin; velikost 2×1 cm;
- fragment ostenja manjše rdečkasto žgane posode (P 1309) iz dobro prečiščene glin; velikost $2,1 \times 1,6$ cm;
- štiri fragmenti žindre (P 1310);
- več fragmentov (31) hišnega ometa (P 1311) iz sivo rjavo žgane glin;
- fragment ovalnega lončka (T 1) iz grobe sivo žgane glin; ostenje lončka je debelo in ni posebej zglajeno; velikost: ohranjena višina 4,8 cm, premer ustja 4,6 cm (sl. 5: 4);
- fragment ostenja antične posode (T 2) iz rdeče rjavo žgane, grobe, s peskom pomešane glin; velikost $4,5 \times 3,5$ cm;
- en večji in trije manjši fragmenti rimske tegule (T 3) običajne opečnato rdeče barve, oblike in dimenzije; velikost fragmentov od $12,6 \times 6$ cm do $4,3 \times 2,3$ cm;
- šest fragmentov ostenja različnih posod (T 4) iz sivo rjavo žgane glin; površina je močno porozna; velikost od $5 \times 4,1$ cm do $2 \times 1,6$ cm;
- fragment dna velike antične posode (T 5) z rjavo žgano zunanjo in črno notranjo površino; posoda je bila izdelana iz dobro prečiščene glin; velikost $7 \times 6,8$ cm (sl. 5: 3);
- pet fragmentov nekega predmeta (T 6) iz neprečiščene in najbrž tudi slabo zgetene glin; ostanki predstavljajo najbrž plitvo posodo z debelimi stenami, katere notranost je bila prelita z nekakšno steklasto maso; velikost fragmentov od $7,6 \times 5,6$ cm do $2,4 \times 2,3$ cm (sl. 5: 5);
- železna rimska podkev (T 7). Podkev, ki je pripadala nekemu srednje velikemu konju in je bila izsekana iz debele pločevine, je bila skrbno izdelana ter ima skoraj vse elemente današnje, moderne podkve, razen »stole«. V globokih »folcih«, ki tečeta ob straneh podkve, so iztolčene približno v enakih razmakih po štiri pravokotne luknje. V treh luknjah so še ohranjeni trije žebli, »konjščaki«, skovani v obliki črke T, na zunanji strani pa so uвити proti robu kopita. Konjščaki so zelo kratki in so bili zabiti ob rob kopita, tako da ni čudno, da so se, čeprav

Sl. 3: Mareček, sonda 3, tloris in prečni profil. 1 grajski zid, 2 ruševina z malto, 3 sterilna dolomitna plast, 4 gozdni humus.

Abb. 3: Mareček, Sonde 3, Grundriß und Querprofil. 1 Schloßmauer, 2 Trümmer mit Mörtel, 3 sterile Dolomitschicht, 4 Waldhumus.

Sl. 4: Mareček, pogled s severa, v ozadju Molnik. Foto C. Narobe.

Abb. 4: Mareček, Blick aus Norden, im Hintergrund der Molnik.

dobro prikovani na kopito, iz njega iztrgali. Podkev je dobro ohranjena, skoraj nova. Malo obrabljena sta le »grifa« in sredina podkve, ki je bila najbolj izpostavljena obrabi. Izgleda, da je bila podkev izdelana za desno zadnjo nogo konja z močno izrabljenim kopitom. Velikost: dolžina 12 cm, širina do 10 cm (sl. 5: 9);

– štirje fragmenti rimske tegule (T 8) običajne opečnato rdeče barve in izdelave; velikost fragmentov od 10 × 5 cm do 5 × 3 cm;

– kos pravokotno ukrivljenega železa (T 9), ki je na enem koncu okrogel, na drugem pa ploščato skovan (vratni tečaj?) (sl. 5: 6);

– fragment izvihanega ustja lonca (T 10) iz sivo črno žgane gline, pomešane z drobnimi zrnci belega peska; na notranji strani je vtisnjena valovnica, nad njo pa v prostoru med valovi še žlebiči v obliki črke V (sl. 5: 8);

– fragment dna in fragmenta ostenja najbrž srednjeveških posod (T 11) iz sivo črno žgane, s peskom pomešane gline; površina je porozna; velikost od 4,2 × 2,1 cm do 3,5 × 2,5 cm;

– pet amorfnih kosov žgane gline (T 12) – ostanki tegul ali hišnega lepa; velikost od 5 × 3 cm do 3 × 2 cm;

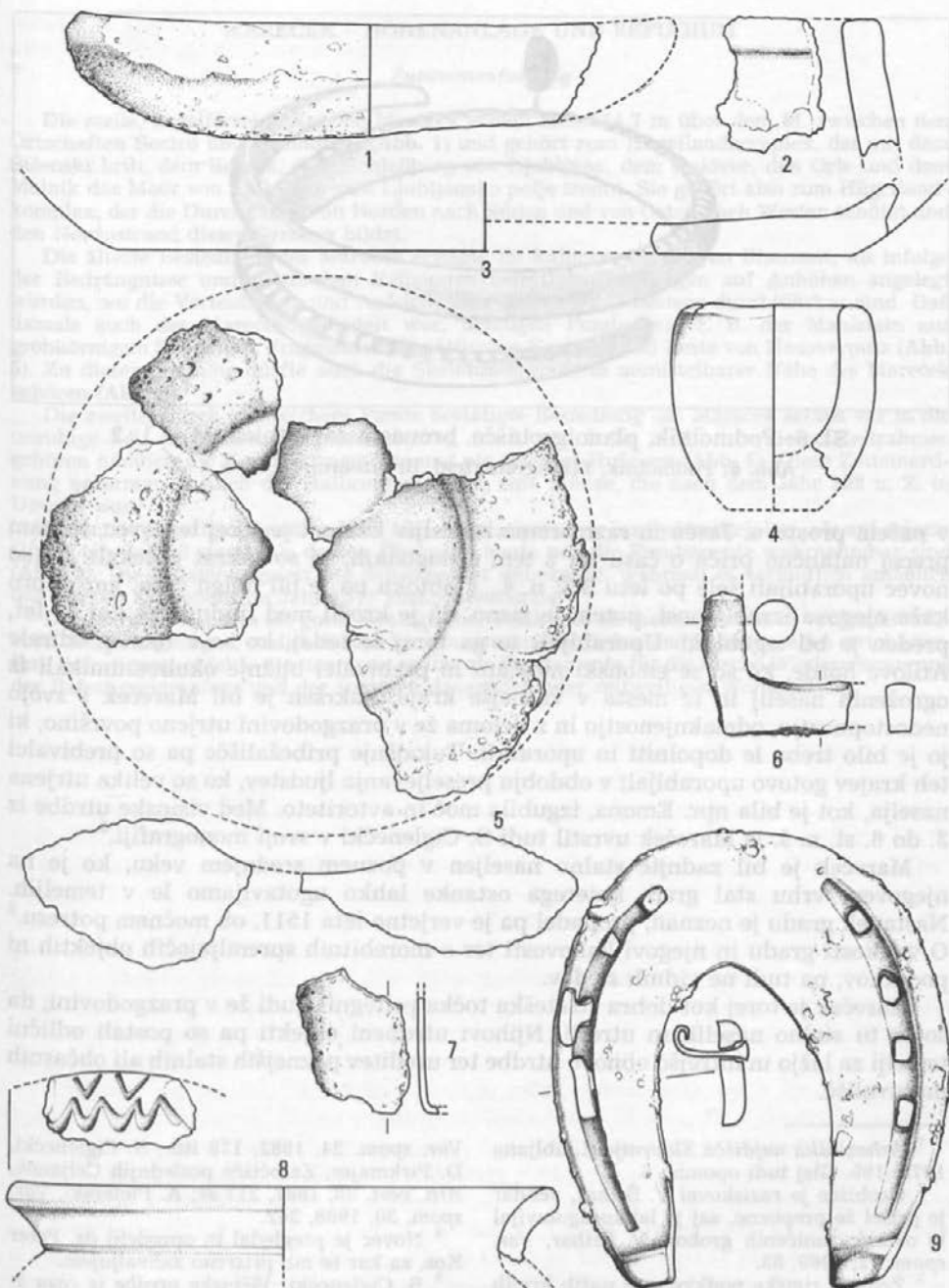
– bronast rimski novc (T 13), polcentenionalis; v uporabi je bil po letu 382 n. š.; je slabo ohranjen in obrablen, tako da ga natančneje ni moč določiti.

Že iz uvoda – opisa gradiva, odkritega na Marečku, ter iz prikaza na tabeli lahko hitro ugotovimo različnost časovnega in kulturnega zaporedja tega gradiva, ki nam v bistvu le ponuja in omogoča razglabljanje o političnih in kulturnih razmerah na tem najdišču in tudi v širšem ljubljanskem prostoru, povezanem z njim. Če povežemo znane dogodke in zgodovinska dejstva, nam gradivo z Marečka pove naslednje:

Najstarejša poselitev vrha Marečka sodi v okvir starejše železne dobe, to je v čas, ko so zaradi hudih političnih trenj in pritiskov z vzhoda nastajala v velikem delu Slovenije močna, večkrat celo mogočna naselja na vzpetinah, na točkah torej, kjer sta bili obramba in uspešnost nadzora nad širšim prostorom kar največji. O tem, da je bil tedaj, v starejši železni dobi, Mareček poseljen, pričajo najdbe, kot so žrmlja, fragmenti keramike in ostanki hišnega lepa. V ta časovni okvir oziroma k naselbini na Marečku bi lahko vključili plano skeletno grobišče, ki je ležalo v severnem vznožju Molnika, ki ga od vznožja Marečka deli le ozka, nekaj desetm metrov široka dolina. Lastnik zemljišča, poraščenega z gozdom, Janez Lampič iz vasi Podmolnik, je pri kopanju dolomitnega peska naletel na več skeletnih grobov, ki so bili pokriti z velikimi kamnitimi ploščami. Po Lampičevem pripovedovanju so bili v grobovih dobro ohranjeni skeleti, pa tudi glinaste posode, ki so bile zelo krhke in so hitro razpadle. Vse predmete in kosti je zavrgel, obdržal pa le masivno bronasto zapestnico, tipično za razvito starejšo železno dobo, ki jo še danes hrani (sl. 6). Nedvomno celotno grobišče pripada temu času in seveda naselbini na le lučaj oddaljenem Marečku.² Kdaj v starejši železni dobi se je življenje na Marečku začelo in kdaj nehalo, iz razpoložljivega gradiva in drugih podatkov ne moremo ugotoviti. Trenutno lahko le rečemo, da je bil Mareček v starejši železni dobi, če ne stalno, pa vsaj občasno naseljen.

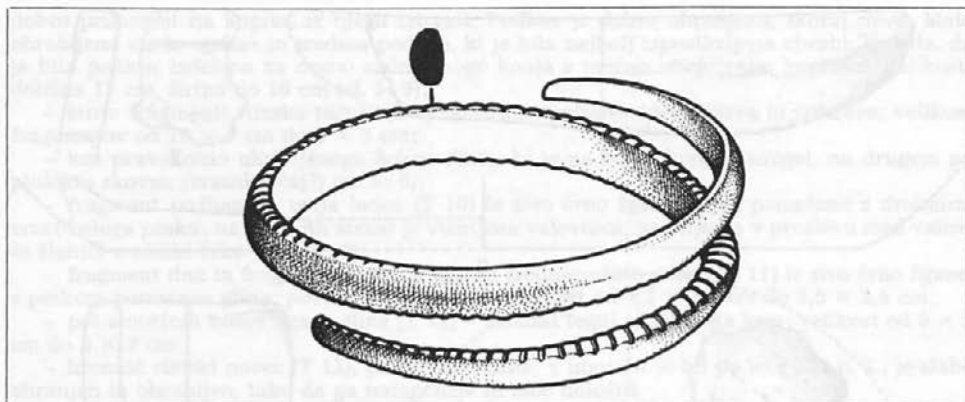
Drugo, s številnejšimi materialnimi ostanki dokazano poselitev Marečka postavljamo v nemirni čas pozne antike, od 4. do 6. st. n. š. V ta časovni okvir uvrščamo namreč odkrite fragmente keramike (lonce in tegule) in kovinske predmete (železno podkev).³ Takšno časovno opredelitev potrjuje tudi novčič, polcentenionalis, ki je bil v uporabi po letu 382 n. š.,⁴ to je prav v časih, ko so postali naši kraji, ki so bili pod trdno rimsko oblastjo, tarča nenehnih napadov in vdorov tujih ljudstev, ki so tu pričakovala velike koristi tako od zemljišč kot od premoženja ljudi in njih samih.

Časovno mesto keramičnih izdelkov pa tudi železne podkve je sicer natančneje nedoločljivo, saj so bile takšne oblike značilne za dolga obdobja rimske vladavine

Sl. 5: Mareček, 2-9 = 1:2; 1 = 1:4; 1 = kamen (peščenjak, konglomerat); 2-5, 8 = keramika; 6, 7, 9 = železo.

Abb. 5: Mareček, 2-9 = 1:2; 1 = 1:4; 1 = Stein (Sandstein, Konglomerat); 2-5, 8 = Keramik; 6, 7, 9 = Eisen.

Sl. 6: Podmolnik, plano grobišče, bronasta zapestnica. M = 1 : 2.

Abb. 6: Podmolnik, Flachgräberfeld, Bronzearmreif. M = 1 : 2.

v našem prostoru. Jasen in razmeroma zanesljiv kašipot je torej le novec, ki nam precej natančno priča o času ter s tem o dogodkih, ki so takrat potekali. Če so novci uporabljali šele po letu 382 n. š., v obtoku pa je bil dolgo časa, kar dobro kaže njegova izrabljenost, potem je jasno, da je krožil med ljudmi več kot 50 let, preden je bil izgubljen. Uporabljali so ga torej še tedaj, ko so k nam prodirale Atilove horde, ko so se emonski meščani in prebivalci bližnje okolice umikali iz ogroženih naselij in iz mesta v varnejše kraje, kakršen je bil Mareček s svojo nedostopnostjo, odmaknjenostjo in z deloma že v prazgodovini utrjeno površino, ki jo je bilo treba le dopolniti in uporabiti. Tukajšnje pribežališče pa so prebivalci teh krajev gotovo uporabljali v obdobju preseljevanja ljudstev, ko so velika utrjena naselja, kot je bila npr. Emona, izgubila moč in avtoriteto. Med višinske utrdbe iz 3. do 6. st. n. š. je Mareček uvrstil tudi S. Ciglencečki v svoji monografiji.⁵

Mareček je bil zadnjič stalno naseljen v poznem srednjem veku, ko je na njegovem vrhu stal grad, katerega ostanke lahko ugotavljamo le v temeljih. Nastanek gradu je neznan, propadel pa je verjetno leta 1511, ob močnem potresu.⁶ O velikosti gradu in njegovi kakovosti ter o morebitnih spremljajočih objektih ni podatkov, pa tudi ne vidnih sledov.

Mareček je torej kot dobra strateška točka pritegnil ljudi že v prazgodovini, da so se tu stalno naselili in utrdili. Njihovi utrdbeni objekti pa so postali odlični temelji za lažjo in hitrejšo obnovo utrdbe ter ureditev poznejših stalnih ali občasnih prebivališč.

¹ *Arheološka najdišča Slovenije* (Ljubljana 1975) 195. Glej tudi opombo 6.

² Grobišče je raziskoval V. Šribar, vendar je prišel že prepozno, saj je lahko ugotavljal le ostanke uničenih grobov. V. Šribar, *Var. spom.* 12, 1969, 83.

³ Železne rimske podkve so v naših krajih pogoste najdbe. Nekaj je bilo objavljenih tudi v naši arheološki literaturi: S. Pahič, *Najdbe z rimske ceste Slovenska Bistrica-Pragersko*, *Arh. vest.* 29, 1978, 230, t. 14: 6–12; D. Vuga, *Var. spom.* 23, 1981, 240, 339; D. Josipovič,

Var. spom. 24, 1982, 179 itd.; S. Ciglencečki, D. Pirkmajer, *Zatočišče* poslednjih Celjanov, *Arh. vest.* 38, 1987, 217 ss; A. Pleterski, *Var. spom.* 30, 1988, 242.

⁴ Novci je pregledal in opredelil dr. Peter Kos, za kar se mu prisrčno zahvaljujem.

⁵ S. Ciglencečki, *Višinske utrdbe iz časa 3. do 6. st. v vzhodnoalpskem prostoru*, *Dela 1. razr. SAZU* 31 (1987) 83.

⁶ *Krajevni leksikon Dravske banovine* (1937) 341; *Krajevni leksikon Slovenije 2* (1971) 364.

NOVEJŠE ANTIČNE NAJDBE NA GORENJSKEM

MILAN SAGADIN

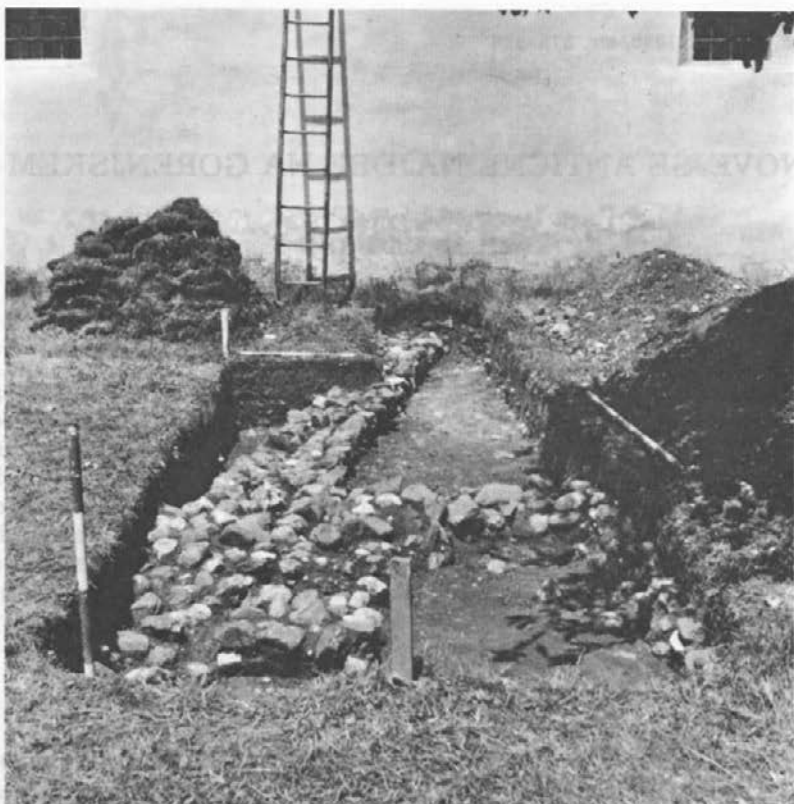
*Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju,
Tomšičeva 44, YU-64000 Kranj*

V zadnjih letih je bilo na Gorenjskem v okviru zaščitnih izkopavanj (Blagovica, Mengeš) ali v okviru različnih topografskih sondiranj (Sp. Bitnje, Zasip) odkritih nekaj novih antičnih lokalitet, ki bolj zaradi redkosti doslej znanih najdišč tega časa kot zaradi svoje izjemnosti vendarle bistveno dopolnjujejo podobo te pokrajine v antičnem obdobju. Vsa ta izkopavanja oz. sondiranja so bila sicer redno predstavljena z bolj ali manj izčrpnimi poročili v Varstvu spomenikov,¹ objava drobnih najdb pa kljub njihovi skromnosti omogoča nekaj natančnejših sklepov o njihovi časovni razvrstitvi in kulturni podobi teh krajev. Vsa terenska dela je s posebej živahnim interesom spremljal tudi pokojni dr. Šašel, kar mi je bilo vedno v veliko spodbudo.

Spodnje Bitnje pri Kranju

Zaradi predvidene usmeritve intenzivne stanovanjske gradnje v okolico Bitnja je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju nekaj let pospešeno izpopolnjeval evidenco vse naravne in kulturne dediščine na tem območju (Sorško polje in naselja od Stražišča do Žabnice). V sklopu te naloge je bilo od 1. do 10. 6. 1983 opravljeno tudi manjše arheološko sondiranje okolice p. c. sv. Miklavža v Sp. Bitnju,² ki naj bi odkrilo predvsem sledove stare cerkvice sv. Vida. Ta je stala ob sednji cerkvi sv. Miklavža še v 16. stol., po virih³ pa naj bi bila najstarejša podružnica starološke prafare. Ker ima že cerkev sv. Miklavža – kljub prevladujoči gotski podobi – glede na analogije nekatere romanske elemente,⁴ nas je cerkev sv. Vida toliko bolj zanimala. Utegne se namreč povezovati še s predkolonizacijsko tradicijo ali pa z začetki freisinške kolonizacije Sorškega polja – po sv. Vidu naj bi namreč Bitnje tudi dobilo ime.

Okolica cerkve sv. Miklavža ne daje sicer nikakršnih opor za domnevo o arheološkem najdišču. Nima posebnega ledinskega imena, ni kakorkoli značilne konfiguracije zemljišča, do izkopavanja tudi niso bile znane nikakršne naključne najdbe. Sondo 1 smo zakoličili v velikosti 8×1 m pravokotno na J steno cerkve, 4,6 m Z od stikališča ladje in prezbiterja. Ta sonda je bila kasneje v dolžini 5 m razširjena še za 1 m proti Z s sondo 1A. Sonda 2 (prav tako 8×1 m) je bila izkopana 4 m V od zaključka prezbiterja. Profil sond je bil kar se da preprost: kulturna plast se je pričela takoj pod rušo in je segala do globine ca. 35 cm. Sterilno podlago ustvarja prod. Že takoj po dostranitvi ruše smo naleteli na ostanke antične kritine (tegule, imbreksi), ki so nas zaradi naših izhodišč in domnev pred pričetkom sondiranja presenetili. V nadaljevanju del je bil v sondah 1 in 1A odkrit še temelj antičnega zidu debeline 55 cm, ki je potekal skoraj pravokotno pod cerkvenimi

Sl. 1: Spodnje Bitnje pri Kranju, sonda 1 ob južni steni cerkve sv. Miklavža, ruševine poznoantičnega zidu.

Abb. 1: Spodnje Bitnje bei Kranj, Sonde 1 an der Südwand der Kirche des hl. Miklavž, Trümmer einer spätantiken Mauer.

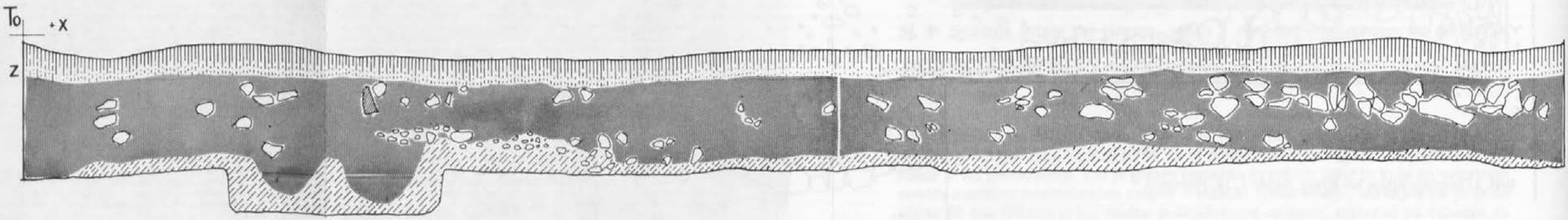
temelji proti J do dolžine 7,5 m. Tam se je končeval – bržkone se je obrnil proti Z, vendar je bil preslabo ohranjen, da bi to mogli zanesljivo ugotoviti, pa tudi obseg sonde je bil preskromen. Zid je grajen pretežno in rečnih oblic in kaže na nekaterih mestih značilno poznoantično zidavo v tehniki »ribje kosti«, ohranjen pa je le do višine 25 cm. Očitno je bil močno poškodovan z oranjem, material pa odnesen za sekundarno uporabo, saj je tudi ruševin okoli zidu relativno malo. V sondi 2 smo zasledili le antično kulturno plast, brez arhitekturnih ostankov. Ostanke cerkvice sv. Vida bo verjetno treba iskati kakšnih 20 m vzhodnjeje, kjer se baje pri obdelovanju zemlje najde kamenje in malta.

Katalog drobnih najdb

1. Odlomek ustja, vratu in ramena lonca iz sivorjavo pečene, s peskom mešane gline. Ustje je odebeljeno, navpično odrezano (premer po rekonstrukciji 16 cm), ostenje se proti ramenu enakomerno tanjša. Na vratu je vrezan ornament dvojne valovnice, še ena je na prehodu v ramo (t. 1: 12).

humus
kulturna plast
mrtva zemlja

RISAL: M.SAGADIN

Pril. 2: Spodnje Bitnje pri Kranju, sonda 1, vzhodni profil.

Beil. 2: Spodnje Bitnje bei Kranj, Sonde 1, Ostprofil.

2. Odlomek ustja lončene posode iz sivo rdeče žgane, s peskom mešane gline. Ustje je navzven zadebeljeno in stopničasto spodrezano, vrat kratek. Vel. $4 \times 3,5$ cm (t. 1: 5).
3. Odlomek ostenja (rame) črno rdeče žganega lonca, glina je mešana s peskom, močnejše raze na površini so sled vrtenja na lončarskem kolesu. Vel. $5,3 \times 3,4$ cm (t. 1: 9).
4. Odlomek ustja sivo rjavo žganega lonca, glina je mešana s peskom. Ustje je zadebeljeno, na zunanji strani ostanki črnega premaza. Vel. $4,6 \times 2,8$ cm (t. 1: 13).
5. Odlomek ustja sivo črno žganega lonca, glina mešana s peskom. Ustje je močno izvihano, razdeljeno z brazdo. Vel. $4,8 \times 3$ cm (t. 1: 15).
6. Odlomek ustja skodele iz rumeno žgane, dobro prečiščene gline. Ustje je paličasto zadebeljeno. Vel. $5,5 \times 2,7$ cm (t. 1: 3).
7. Odlomek ustja in del ostenja precej globokega kroznika iz svetlo rdeče rumeno pečene gline, prevlečene s tanko svetlo rdečo glazuro. Ustje je odebeljeno in vodoravno odrezano. Vel. $3,2 \times 3,3$ cm (t. 1: 11).
8. Odlomek izvihanega ustja lonca iz sivo rumeno žgane, s peskom mešane gline. Ustje se proti ramenu enakomerno stanjša. Vel. $3 \times 2,2$ cm (t. 1: 14).
9. Odlomek izvihanega ustja lonca iz sivo pečene, dobro prečiščene gline. Vel. $4,5 \times 2,3$ cm (t. 1: 7).
10. Del ostenja posode iz sivo črno pečene, s peskom mešane gline. Na zunanji strani opazen ornament navpičnega metliččenja. Vel. $4 \times 3,5$ cm (t. 2: 3).

Sl. 2: Zasip pri Bledu, sonda 1 – severozahodni vogal srednjeveške stavbe, za njim jugovzhodni vogal antičnega objekta.

Abb. 2: Zasip bei Bled, Sonde 1 – Nordwestecke eines mittelalterlichen Gebäudes, dahinter die Südostecke eines antiken Objekts.

11. Del ostenja in ustja (?) posode iz rdeče pečene, dobro prečiščene gline. Odlomek je nekoliko spiralasto zvit, morda predstavlja prehod ustja v izliv. Vel. $2,5 \times 2,8$ cm (t. 1: 4).
12. Del ostenja posode iz rumeno črno žgane, s peskom mešane gline. Na zunanosti ornament iz vrezanih, križajočih se snopov vzporednih linij. Vel. $7,1 \times 4,5$ cm (t. 2: 11).
13. Del ostenja posode iz sivo črno žgane gline, mešane s peskom. Na zunanji strani vodoravno metličenje. Vel. $3,1 \times 3,7$ cm (t. 2: 7).
14. Odlomek ostenja in dna posode iz sivo žgane, s peskom mešane gline. Struktura je močno porozna. Vel. $5,5 \times 4,1$ cm (t. 1: 16).
15. Odlomek ostenja posode iz sivorjavo žgane, s peskom mešane gline. Na zunanji strani vodoravno metličenje. Vel. $5,2 \times 5$ cm (t. 1: 8).
16. Del ustja amfore iz rdeče pečene, dobro prečiščene gline. Višina 6,9 cm, premer (po rekonstrukciji) 13 cm (t. 2: 1).
17. Del pokončnega, ravnega ročaja, ki se na vrhu končuje s konkavnim izrezom. Presek polkrožen, glina dobro prečiščena, rdeča žgana. Dolž. 7,3 cm (t. 2: 2).
18. Del zašiljenega dna amfore iz dobro prečiščene, rdeče žgane gline. Vel. $7,3 \times 11,4$ cm (t. 2: 4).
19. Odlomek ostenja posode iz sivo rjavo pečene, s peskom mešane gline. Na zunanjsčini rahlo nakazano vodoravno rebro. Vel. $3,2 \times 3,6$ cm (t. 1: 6).
20. Del ostenja posode iz sivo rjavo pečene, s peskom mešane gline. Zunanja površina je groba. Vel. $6,3 \times 6,7$ cm (t. 2: 5).
21. Del ustja in vratu lonca iz kompaktne, črno žgane gline, mešane s peskom. Ustje je vodoravno odrezano, le rahlo izvihano. Vel. $2,5 \times 3$ cm (t. 1: 17).
22. Del dna in ostenja posode iz črno žgane, s peskom mešane gline. Vel. $3,2 \times 1,8$ cm (t. 1: 18).

Sl. 3: Zasip pri Bledu, sonda 1 – planum 3 v antičnem objektu.

Abb. 3: Zasip bei Bled, Sonde 1 – Planum 3 im antiken Objekt.

23. Del ostenja posode iz sivo rjavo pečene, s peskom mešane gline, na zunanji strani sledovi vodoravnega metličanja. Vel. 5,3×3,8 cm (t. 1: 10).

24. Odlomek ostenja posode iz sivo rjavo pečene, s peskom mešane gline. Na zunanji površini sledovi poševnega metličanja. Vel. 5,8×4,2 cm (t. 2: 6).

25. Več odlomkov imbreksov iz dobro prečiščene, rdeče žgane gline (npr. t. 2: 8, 12).

26. Več odlomkov tegul iz dobro prečiščene, rdeče do rumeno žgane gline (npr. t. 2: 10, 13).

27. Več odlomkov polkrožnih opek za stebre, deb. 9 cm, rekonstruiran premer ca. 23 cm (npr. t. 2: 9).

28. Celotno ustje, vrat in del ramena večjega lonca iz sivo rjavo pečene, s peskom mešane gline. Ustje je močno izvihano, rama pa močno izbočena; na njej so ostanki navpičnih plastičnih reber. Premer 20 cm, ohr. vi. 5,7 cm (t. 1: 2).

29. Del ostenja in ustja pokrova iz svetlo rdeče žgane, dobro prečiščene gline. Ustje je močno zadebeljeno in izvihano, premer 38 cm (t. 1: 1).

Interpretacija drobnih najdb

Že na prvi pogled med razpoznavnimi oblikami prevladujejo lonci domače izdelave (t. 1: 2, 5, 7, 9, 12–15, 17), glina je navadno mešana s peskom in sivo, sivo črno ali sivo rjavo žgana. Le redki odlomki posod so iz dobro prečiščene, rumeno ali rdeče žgane gline (t. 1: 3, 4, 1, 11). Med ornamenti prevladuje metličanje (t. 1: 8, 10; t. 2: 3, 6, 7, 11). Oblikovno še najbolj določljiva sta dva odlomka amfore (t. 2: 1, 4), ki je splošno datirana v 1. in 2. stol.⁵, čeprav kaže, da se lahko pojavlja tudi še kasneje⁶ (3. stol.). Ustje lonca t. 1: 7 nakazuje obliko, ki je še najbližja tisti, ki jo prinaša npr. O. Brukner⁷ in jo datira v 3. do 4. stol. Tudi za lonca t. 1: 12, 14 prinaša ista avtorica najboljše primerjave⁸, datirane v 4. stol., blizu pa so tudi nekateri lonci iz Emone⁹ iz 2. pol. 3. stol. Odlomek lonca z žlebljenim ustjem t. 1: 15 ima primerjave v gradivu s Hrušice¹⁰, ki je datirano v 3. stol., pri Bruknerjevi pa v 2. in 3. stol.¹¹. Za ustje t. 1: 3 žal ne moremo rekonstruirati oblike, ker je odlomek tako deformiran, da ne moremo z gotovostjo reči, ali je odebelitev na notranji ali zunanji strani. Pri odlomku t. 1: 1 gre po vsej verjetnosti za ustje pokrova, ki sicer v profilaciji nima natančnih primerjav. Je pa plitev in po velikosti sodeč sodi h krožniku, poleg tega je iz dobro prečiščene, rdeče žgane gline, kar vse bi po O. Bruknerjevi¹² govorilo za tip 2 oz. za 2. stol. Ustje in del ramena večjega lonca (t. 1: 2) zaradi močno izbočenih ramen in nekoliko klekastega prehoda v vrat spominjata na srednjeveške oblike; podobne lonce O. Brukner datira v 3. in 4. stol.¹³ pojavljajo pa se tudi še prej.¹⁴

Očitno so oblike lončenine, s katerimi imamo opraviti na našem najdišču, tako splošne, da se težko odločimo za natančnejšo časovno opredelitev. Kaže, da še najbolj ustreza datacija v 3. stoletje. Morda bi dodatna izkopavanja ta časovni okvir lahko zožila, vsekakor pa bi bila potrebna za ugotavljanje tlorisa objekta. Kot razmeroma razvito arhitekturo ga opredeljujejo le najdbe krožnih opek (t. 2: 9), pa najsi so bile uporabljene za nosilne stebre ali za stebričke hipokavsta. S sondo tako skromnega obsega ni bilo moč ugotoviti, ali je objekt nastal v eni fazi, ali pa gre za morebitne prezidave in daljše trajanje, kar morda nakazuje precejšen časovni razpon drobnih najdb. Vsekakor pa se kažejo določene sorodnosti z gradivom sosednje ville rustice v Žabnici,¹⁵ ki jo novčne najdbe uvrščajo v sredo 4. stoletja.

Zasip pri Bledu

V okviru raziskovalne naloge Blejski kot v zgodnjem srednjem veku je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Kranj v dneh od 6. 8. do 27. 8. 1984 opravil arheološko sondiranje v Zasipu pri Bledu.¹⁶ Sonde so bile zastavljene na skrajnem

vzhodnem robu ledeniškega grebena, na katerem stoji vas Zasip (parc. št. 98, 367/2 in 367/1, k. o. Zasip). Tu je bil namreč leta 1955 ob gradnji hiše Stagne 43 (lastnik Martin Jensterle) najden skeletni grob in zid pravokotne stavbe,¹⁷ poleg tega pa od tod izvira tudi železna sulična ost, ki jo je l. 1962 odkupil Tehniški muzej železarneskega Jesenice¹⁸.

Greben z juga omejuje rodovitno ravnico ob vznožju Homa. Prav na točki, od koder so omenjene najdbe, je najvišji. Od tod se pobočje strmo spušča proti vzhodu v dolino Save, proti jugu pa nekoliko manj strmo do polj vasi Mužje. Z lokacije je možen nadzor nad starim prehodom prek Save do vasi Breg. Že ob terenskem ogledu je bilo relativno jasno videti tloris pravokotne stavbe, ker je lastnik z nje postopoma odstranil veliko grobljo njivskega kamenja. Stavba ima približno po straneh neba obrnjene stranice, vzhodna stena je bila uničena, ker je lastnik na tem mestu zraven stanovanjske stavbe izkopal klet. Sonda 1 je bila sprva zakoličena v velikosti 6×5 m, in sicer tako, da je obsegla severozahodno četrtino objekta in segla še tudi izven njega. Tako naj bi odkrili približno polovico severnega in zahodnega zidu. To nam je uspelo le na zunanji strani zidov, medtem ko je bila notranjost stolpa napolnjena z drobnim kamenjem, pobranim z njiv, ki je bilo tako sipko, da ni bilo moč izkopati navpičnih profilov. Tako smo odkrili dno objekta le v velikosti približno 2×1,5 m. Največja ohranjena višina zunanje fronte je bila 0,5 m, na tej globini je bil tudi nivo prvotnega humusa in torej nekdanja hodna površina. Niže je bila zidava neprimerno bolj groba in neizravnana, ker ni bila nikoli vidna. Hodna površina v notranjosti objekta je bil maltni estrih, ki je bil na globini 2,15 m od najvišje točke zidu, torej 1,65 m globlje od zunanje hodne površine. Objekt je bil potemtakem podkleten. Nad talnim estrihom v notranjosti je bila ca. 20 cm debela plast zoglenelih brun, ostankov zgorelih stropnih in strešne konstrukcije. Razen tega je bilo v notranjosti malo najdb, ki bi lahko sodile k samemu objektu – le nekaj kosov lončenine in žebeljev. Več ostankov lončenine je bilo v zasutju stolpa, vendar je to zasutje po materialu sodeč dosti kasnejše (njivsko kamenje), čeprav je vmes zašla, npr., tudi črepinja t. 3: 3, ki je poznoantična. Močni sledovi žganine so bili tudi ob zunanji strani zahodnega zidu, in sicer na višini zidne krone. V tej žganini je tičala puščična ost t. 3: 16. Za ugotavljanje velikosti objekta smo nekoliko južneje od sonde 1 izkopali manjšo sondo (2×0,5 m), s katero smo zadeli na južni zid, tako da lahko rečemo, da so zunanje mere objekta 7,20 m (S – J) × 7 m (V – Z). Debelina zidov je 0,8 m, grajeni so iz pravilnih plasti delno obdelanih velikih rečnih oblic, brez posebej izdelanih vogalov. Na globini 0,8 m se je ob severnem robu sonde 1 pokazal del zidu, zato smo sondo na severno stran v dolžini 4 m (od Z profila) razširili še za 3 m. Tako smo našli jugovzhodni vogal stavbe 2, ki je od prej odkrite oddaljen le približno 1 m. Zidovje je nekoliko tanjše (0,5 do 0,6 m), južni zid je segal v sondo v dolžini 3 m, vzhodni pa 3,5 m. Prostor je s predelnim zidom deb. 0,35 m od vzhoda proti zahodu razdeljen v dva neenaka dela. Večji (južni) ima še ohranjene nekaj površine maltnega tlaka, povsod pa so bili vidni sledovi ognja. V tem prostoru je bilo ob zahodnem profilu med dvema pokončnima obdelanima kamnoma iz tufa bržkone ognjišče, ker se je tam še posebno kopičilo oglje, pa tudi pepel. Ob notranjem zidu so na treh mestih ožgani ostanki strebričkov iz lehnjaka, v dveh kvadratnih odprtinah v maltnem tlaku pa zoglenel les. Celotna kulturna plast v objektu 2 je bila polna odlomkov pekev dveh različnih tipov.

Zahodni profil razširjene sonde 1 je dokaj preprost: gornjo plast sestavljata travna ruša in humus (ca. 20 cm), pod njo je plast rumenega peska, kakršen tvori tudi sterilno podlago in ki je bil po vsej verjetnosti izmetan ob gradnji temeljev podkletenega objekta 1. Ta plast se vleče le nekako do tam, kjer izginja v profil

južni zid stavbe 2, debela je ca. 30 cm. Pod njo je plast prvotnega humusa, ki je zlasti ob stavbi 2 tudi polna ruševin. Pod to plastjo je kulturno sterilna peščena podlaga, v stavbi 2 pa še močna kulturna plast z obilo žganine. V drugih profilih ni opaziti plasti peska med starejšim in mlajšim humusom.

Katalog drobnih najdb

(Objekt 2)

1. Več odlomkov velike konične pekve iz rumeno rjavo žgane glin, močno mešane z belim peskom (zelo krhka struktura), prostoročno izdelana, površina je znotraj in zunanaj metličena, v ostenju več odprtini za izhod vročega zraka. Okrog gornjega roba niz jajčastih vdrtin. Premer spodaj 80 cm, zgoraj 54 cm, višina 20 cm (sl. 4).

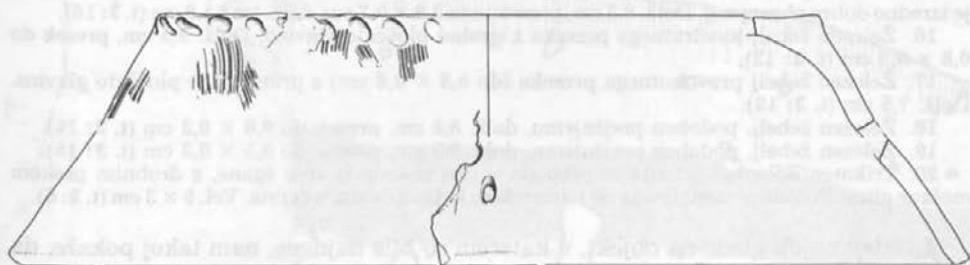
2. Več odlomkov pekve, povsem podobne prejšnji, le da je brez metličastega ornamenta in nekoliko manjša. Premer spodaj 62 cm, zgoraj 42 cm, višina 15 cm (sl. 5).

3. Več odlomkov kupolaste pekve iz rdečerjavo do sivo žgane glin, mešane z belim peskom. Izdelava je prostoročna, površina zglajena in čvrsta. 7 cm od spodnjega robu poteka plastično rebro, členjeno z odtisi prsta. Premer spodaj 28 cm (t. 3: 2).

4. Več odlomkov pekve, povsem podobne prejšnji, le da je plastično rebro bližje spodnjemu robu (4–5 cm) in da je večja. Premer 40 cm (t. 3: 1).

5. Več odlomkov pekve, povsem podobne prejšnji, le da je manjša – premer 21 cm (t. 3: 5).

6. Odlomek večjega lonca ali večje kupolaste pekve – faktura je povsem podobna pekvam iz objekta 2 (znotraj rdeče, zunaj rumeno do sivo žgana glina, mešana s peskom, znotraj in zunaj skrbno zglajena površina), vel. 14 × 9 cm (t. 3: 8).

Sl. 4: Zasip pri Bledu, antični objekt – pekva.

Abb. 4: Zasip bei Bled, antikes Objekt – Backhaube.

7. Odlomek lonca – del ostenja in prehod v dno – iz rumeno žgane, s peskom mešane glin. Lonec je modeliran brez lončarskega kolesa, na zunanji površini metličast ornament. Faktura je zelo podobna koničnim pekvam iz istega objekta. Vel. 4,5 × 4 cm, deb. 3–6 mm (t. 3: 4).

8. Del ostenja in prehod v dno posode iz sivo rjave žgane glin, mešane s peskom. Posoda je modelirana brez lončarskega kolesa, notranja površina je porozna, zunanja pa ornamentirana z metličanjem. Vel. 4,2 × 4,2 cm, deb. do 1,2 cm (t. 3: 17).

9. Del ostenja in prehod v dno posode iz sivo (znotraj) do rdeče (zunaj) žgane glin, mešane z belim peskom. Posoda je modelirana brez lončarskega kolesa. Premer dna 7 cm, višina 4 cm (t. 3: 7).

(Objekt 1)

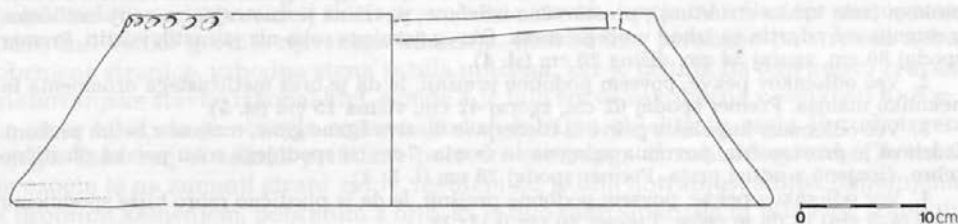
10. Del dna in ostenja lonca iz znotraj sivo, zunaj rjavo žgane glin, mešane z drobnim belim peskom. Posoda je izdelana na lončarskem kolesu, stene so izredno tanke in čvrste. Premer dna 15 cm (t. 3: 9).

11. Odlomek ostenja lonca iz znotraj sivo, zunaj rjavo žgane glin, mešane z drobnim belim peskom. Opazni so sledovi izdelave na lončarskem kolesu. Odlomek verjetno pripada prej opisanemu ostanku lonca. Na zunanji površini ostanek ornamenta – plitvo rebro z žlebičem ob straneh. Vel. 7 × 5 cm, deb. 0,3 cm (t. 3: 11).

12. Odlomek ostenja in vratu lonca iz dobro prečiščene, črno žgane gline. Površina je znotraj in zunaj zglajena, faktura zelo čvrsta. Ustje je profilirano z žlebom in rebrom, kratek vrat stopničasto prehaja v ramo. Vel. $3,5 \times 2,5$ cm, deb. 0,2–0,3 cm (t. 3: 18).

13. Dno in del ostenja lonca iz sivo žgane, z drobnim belim peskom mešane gline. Lonec je izdelan na lončarskem kolesu, katerega sled je opazna tudi v odtisu križa na dnu. Pr. dna 7 cm, ohr. vi. 7,5 cm (t. 3: 10).

14. Odlomek ustja in ostenja lonca iz sivo žgane, z grobim peskom mešane gline. Posoda je modelirana ročno, zaradi peska je površina groba, ni pa porozna. Ustje je zaobljeno in izvihano, brez vratu prehaja v izbočeno ostenje. Na spodnjem robu je opazen ornament – pas dvojne valovnice, zgoraj omejen z vodoravno kaneluro. Vel. 5×4 cm, deb. 0,4–0,6 cm (t. 3: 3).

Sl. 5: Zasip pri Bledu, antični objekt – pekva.

Abb. 5: Zasip bei Bled, antikes Objekt – Backhaube.

15. Železna pušična ost rombičnega preseka s trnasto nasaditvijo. Trn je zakrivljen. Železo je izredno dobro ohranjeno. Dolž. 8,5 cm, presek lista $0,9 \times 0,7$ cm, dolž. trna 1,9 cm (t. 3: 16).

16. Železen žebelj kvadratnega preseka z ovalno ploščato glavico. Dolž. 9,5 cm, presek do $0,8 \times 0,8$ cm (t. 3: 12).

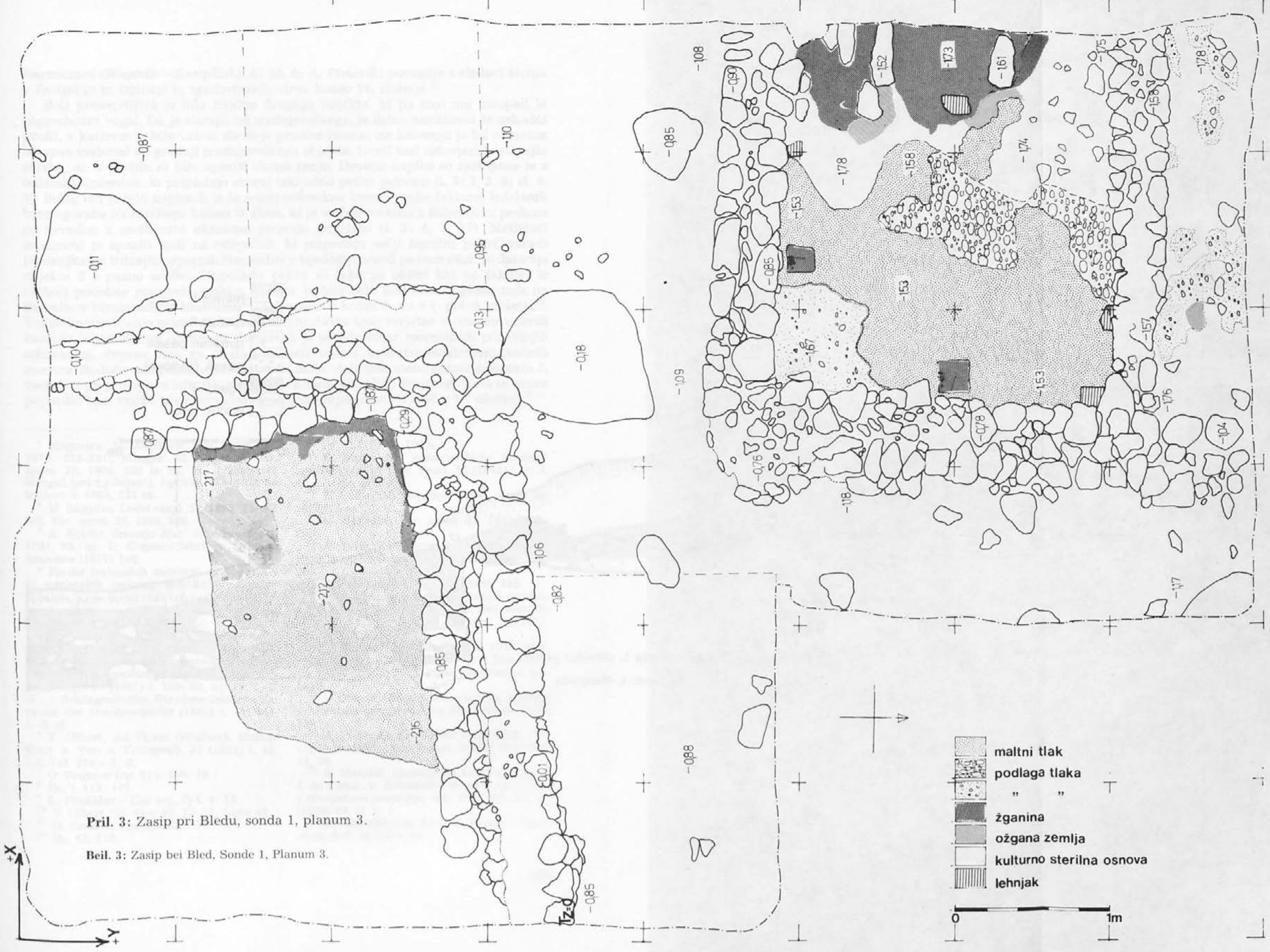
17. Železen žebelj pravokotnega preseka (do $0,3 \times 0,6$ cm) s pravokotno ploščato glavico. Dolž. 7,5 cm (t. 3: 13).

18. Železen žebelj, podoben prejšnjemu, dolž. 8,8 cm, presek do $0,6 \times 0,3$ cm (t. 3: 14).

19. Železen žebelj, podoben prejšnjemu, dolž. 9,3 cm, presek do $0,5 \times 0,3$ cm (t. 3: 15).

20. Trikoten odlomek ostenja in prehoda v dno posode iz sivo žgane, z drobnim peskom mešane gline. Posoda je modelirana na lončarskem kolesu, faktura čvrsta. Vel. 5×3 cm (t. 3: 6).

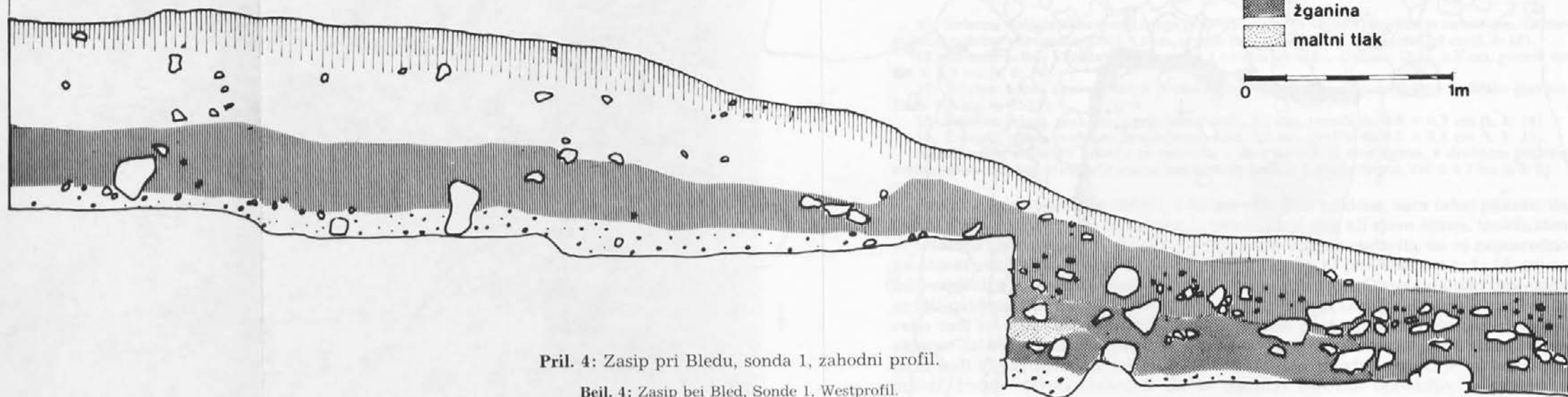
Ločitev najdb glede na objekt, v katerem so bile najdene, nam takoj pokaže, da stavbi nista istočasni. Vsa keramika iz objekta 1 je sivo ali rjavo žgana, tankih sten in izdelana na lončarskem kolesu. Vendar pa je treba poudariti, da so neposredno na objekt vezani le lonec t. 3: 10, žebli t. 3: 12–15 in pušična ost t. 3: 16, saj so bili najdeni v ruševinski plasti znotraj ali zunaj stavbe. Drugi odlomki lončenine so bili najdeni med kamenjem z njiv, s katerim je bila zasuta notranjost stavbe. To velja tudi za odlomek lonca t. 3: 3, ki je očitno poznoantičen.¹⁹ Propad stolpa je okvirno datiran s pušično ostjo, ki je tičala v žganini ruševinske plasti zunaj stolpa in ki sodi v pozni srednji vek (13.–14. stol.).²⁰ Sam stavbni tip, ki je bil odkrit, je preveč fragmentarno ohranjen, da bi bil ožje časovno opredeljiv. Kljub temu ugotavljamo nekatere tipične oblikovne elemente: skromno velikost, tankost zidov, ni izrazitejših utrdbenih sestavin (jarek, nasip, obzidje ipd.). Vse to ga približuje posebni poznosrednjeveški obliki t. i. »visoke hiše« (Hochhaus), ki je bila pravno in zato tudi oblikovno strogo ločena od utrjene hiše ali gradu, ki so jih plemiči lahko postavljali le z dovoljenjem deželnega kneza.²¹ Pripomniti je treba, da je naš objekt tako v debelini zidov kot v velikosti tlorisa nekoliko skromnejši tudi od te vrste arhitekture, vendar ji je kljub temu od vseh stavbnih oblik tiste dobe še najbližji. Te visoke hiše so smele imeti največ dve nadstropji, morale so biti brez utrdbenih sestavin, služile pa naj bi predvsem gospodarsko-upravnim potrebam. Stavba torej nekako ustreza statusu rodbine goriško-briksenških ministerialov

Pril. 3: Zasip pri Bledu, sonda 1, planum 3.

Beil. 3: Zasip bei Bled, Sonde 1, Planum 3.

X=6 | Y=0 → +Y

Pril. 4: Zasip pri Bledu, sonda 1, zahodni profil.

Beil. 4: Zasip bei Bled, Sonde 1, Westprofil.

Reynmanov (Blejskih – Zasipških), ki jih že A. Pleterski povezuje s sledovi stolpa v Zasipu in ki izginejo iz zgodovinskih virov konec 14. stoletja.²²

Bolj presenetljiva je bila najdba drugega objekta, ki pa smo mu izkopali le jugovzhodni vogal. Da je starejši od srednjeveškega, je delno nakazoval že zahodni profil, v katerem je bilo videti, da se je prvotni humus, na katerega je bil nametan izkopan material ob gradnji srednjeveškega objekta, tvoril nad zidovjem te starejše stavbe, oz. v profilu ni bilo opaziti vkopa zanjo. Drobne najdbe so zastopane le z odlomki lončenine, ki pripadajo skoraj izključno petim pekvam (t. 3: 1, 2, 5; sl. 4, 5). Poleg teh je bilo najdenih le še nekaj odlomkov loncev grobe fature, izdelanih brez uporabe lončarskega kolesa iz gline, ki je močno mešana z debelejšim peskom in navadno z metličasto okrašeno zunanjo površino (t. 3: 4, 7, 17). Metličast ornament je opaziti tudi na odlomkih, ki pripadajo večji konični pekvi, zaradi pomanjkanja trdnejših opornih elementov v tipologiji posod pa nam služi za datacijo objekta 2 v pozno antiko. Kupolaste pekve so tako po obliki kot po fakturi še najbolj podobne prazgodovinskim, vendar je bila zelo podobna najdena tudi na Brionih, v bizantinskem kastrumu²³, datiranem v konec 4. ali v 1. pol. 5. stoletja²⁴. Velika koncentracija pekev v izkopanem delu stavbe kaže verjetno to, da smo odkrili kuhinjo, ugotavljanje celotnega tlorisa pa je seveda stvar morebitnih prihodnjih izkopavanj, čeprav smo ga skušali zaznati tudi z uporabo elektrozestenskih meritev. Bodoča izkopavanja bodo seveda lahko dala dokončno datacijo objekta 2, vsekakor pa je njegovo odkritje popestrilo arheološko sliko Blejskega kota in malce pojasnilo tudi veliko koncentracijo zgodnesrednjeveških najdišč v tej okolici.²⁵

¹ Blagovica: M. Zupančič, *Var. spom.* 22, 1979, 278–281; Mengeš: M. Sagadin, *Var. spom.* 28, 1986, 269 in 29, 1987, 259; isti, Mengeš (pri Ljubljani), *Lychnid*, Zbornik na trudovi 7, 1989, 221 ss.

² M. Sagadin, *Loški razgl.* 30, 1983, 32–34; isti, *Var. spom.* 26, 1984, 268.

³ A. Koblar, *Izvestja Muz. dr. Kranjsko* 1, 1891, 65, op. 2; *Krajevni leksikon Dravske banovine* (1937) 249.

⁴ Freske furlanskih mojstrov so pogosto v še romanskih cerkvah, kot kažejo številne paralele, pa se tlorisi ladij teh cerkva približujejo kvadratu – npr. Sr. Bela, Okroglo, Praše, Smarjetna, Tupaliče, Rateče ipd.

⁵ L. Plesničar – Gec, *Keramika emonskih nekropol*, Diss. 20 (1979) t. 8: 2 – sredina 1. stol.; O. Brukner, *Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Diss. et monogr. 24 (1981) t. 160: 50, tip 10, 1.–2. st.; A. Schörgendorfer, *Die römische Keramik der Ostalpenländer* (1942) t. 44: 544, 1.–2. st.

⁶ T. Ulbert, *Ad Pirum* (Hrušica), Münch. Beitr. z. Vor- u. Frühgesch. 31 (1981) t. 42: 1, 2, Taf. 37a – 3. st.

⁷ O. Brukner (op. 5) t. 110: 18.

⁸ *Ib.*, t. 119: 107.

⁹ L. Plesničar – Gec (op. 5) t. 4: 18.

¹⁰ T. Ulbert (op. 6) t. 46: 23–26, Liste 46.

¹¹ O. Brukner (op. 5) t. 116: 77.

¹² *Ib.*, 43, 110.

¹³ *Ib.*, t. 118: 97, 106 s.

¹⁴ E. Bonis, *Die kaiserzeitliche Keramik von Pannonien*, Diss. Pann. 20 (1942) t. 8: 8, 40 s – celo še 1. st.

¹⁵ Z. Šubic, M. Sagadin, *Loški razgl.* 30, 1983, 15 ss.

¹⁶ M. Sagadin, *Var. spom.* 27, 1985, 288–290.

¹⁷ A. Valič, *Var. spom.* 8, 1960/61, 258; A. Valič, v: *Arheološka najdišča Slovenije* (1975) 166.

¹⁸ J. Meterc, *Var. spom.* 27, 1985, 290.

¹⁹ Če navedemo le nekaj najbližjih paralel, npr. z Ajdne: F. Leben, A. Valič, *Arh. vest.* 29, 1978, 532, t. 2; J. Meterc, *Arh. vest.* 32, 1981, 405, t. 2: 6, 8.

²⁰ A. Ruttkay, *Slov. arch.* 24/2, 1976, Abb. 54, B 11, 331–332; *Jb. Bern. Hist. Mus. Bern* 19, 1940, fig. 63: 2068, 2069 – datirano v leto 1309.

²¹ I. Stopar, *Razvoj srednjeveške grajske arhitekture na slovenskem Štajerskem* (1977) 130.

²² A. Pleterski, *Župa Bled – nastanek, razvoj in prežitki*, Dela 1. razr. SAZU 30 (1986) 14, 96.

²³ B. Marušič, *Materijalna kultura Istre od 5. do 9. stol.*, v: *Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom primorju*, Izd. Hrv. arh. dr. 11 (1986) 83, sl. 7: 1.

²⁴ B. Marušič (op. 23); Š. Mlakar, *Histr. Arch.* 6–7, 1975/76, 41.

²⁵ Med pripravo prispevka za tisk je bilo v neposredni bližini te lokacije opravljeno zaščitno arheološko izkopavanje, ki je poleg dela izredno solidno grajenega zidu odkrilo tudi precej drobnih najdb. Med odlomki lončenine prav tako kot tu prevladujejo črepinje grobe,

prazgodovinske fakture, vendar pa spremljajoči material (finejša uvožena lončenina, steklo, poznolatenški – zgodnjemerški nož) dopušča datacijo v 1.–2. stoletje n. št. Mešanje prazgodovinske lončenine med zgodnjemerški material je na Gorenjskem pogosto.

NEUERE ANTIKE FUNDE IN GORENJSKO (OBERKRAIN)

Zusammenfassung

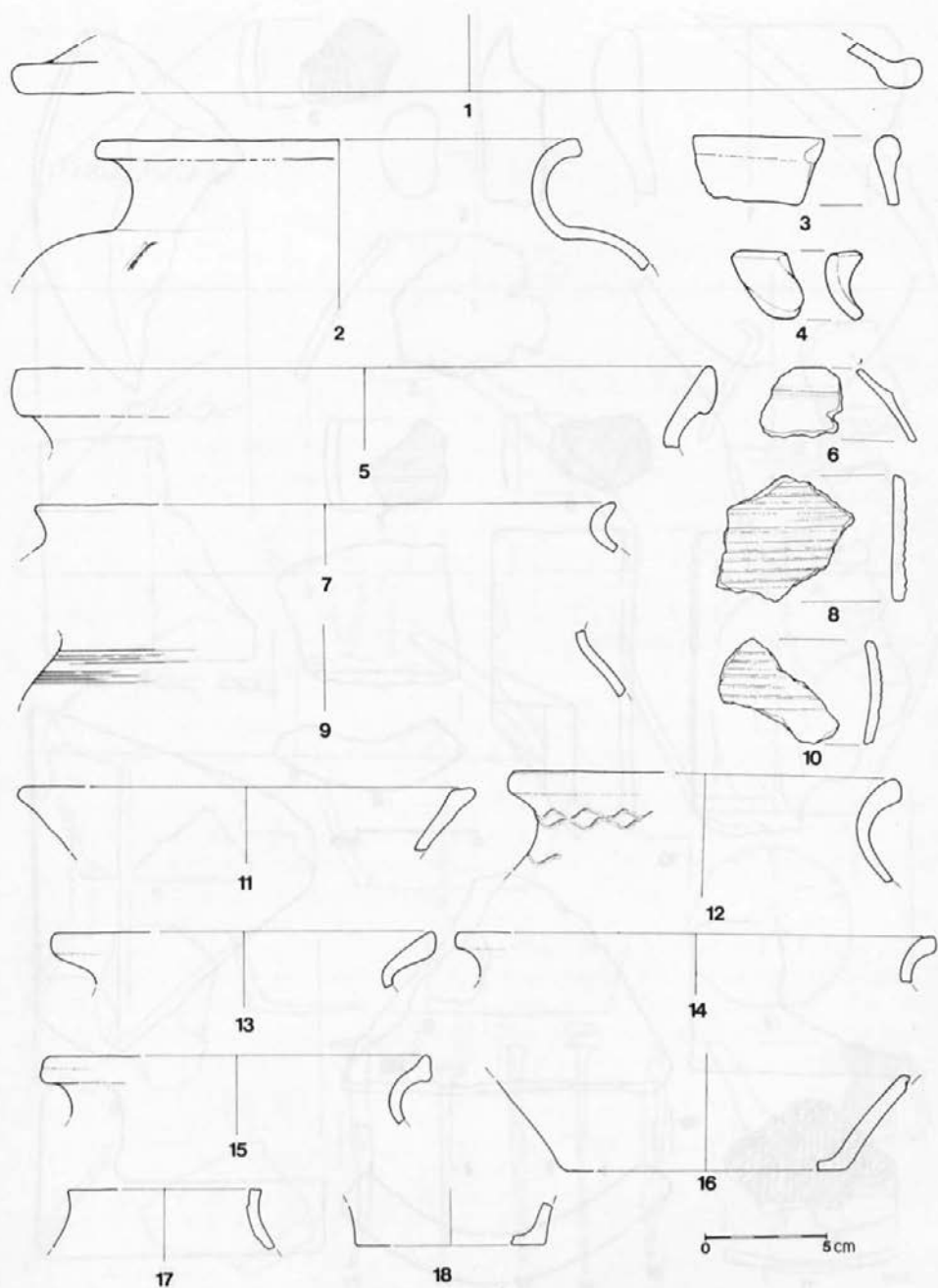
Im vorliegenden Text werden zwei neue antike Fundorte in Gorenjsko vorgestellt, im Umfang, wie sie bei der topographischen Sondierung entdeckt wurden.

Spodnje Bitnje bei Kranj (Taf. 1: 1–18; 2: 1–13)

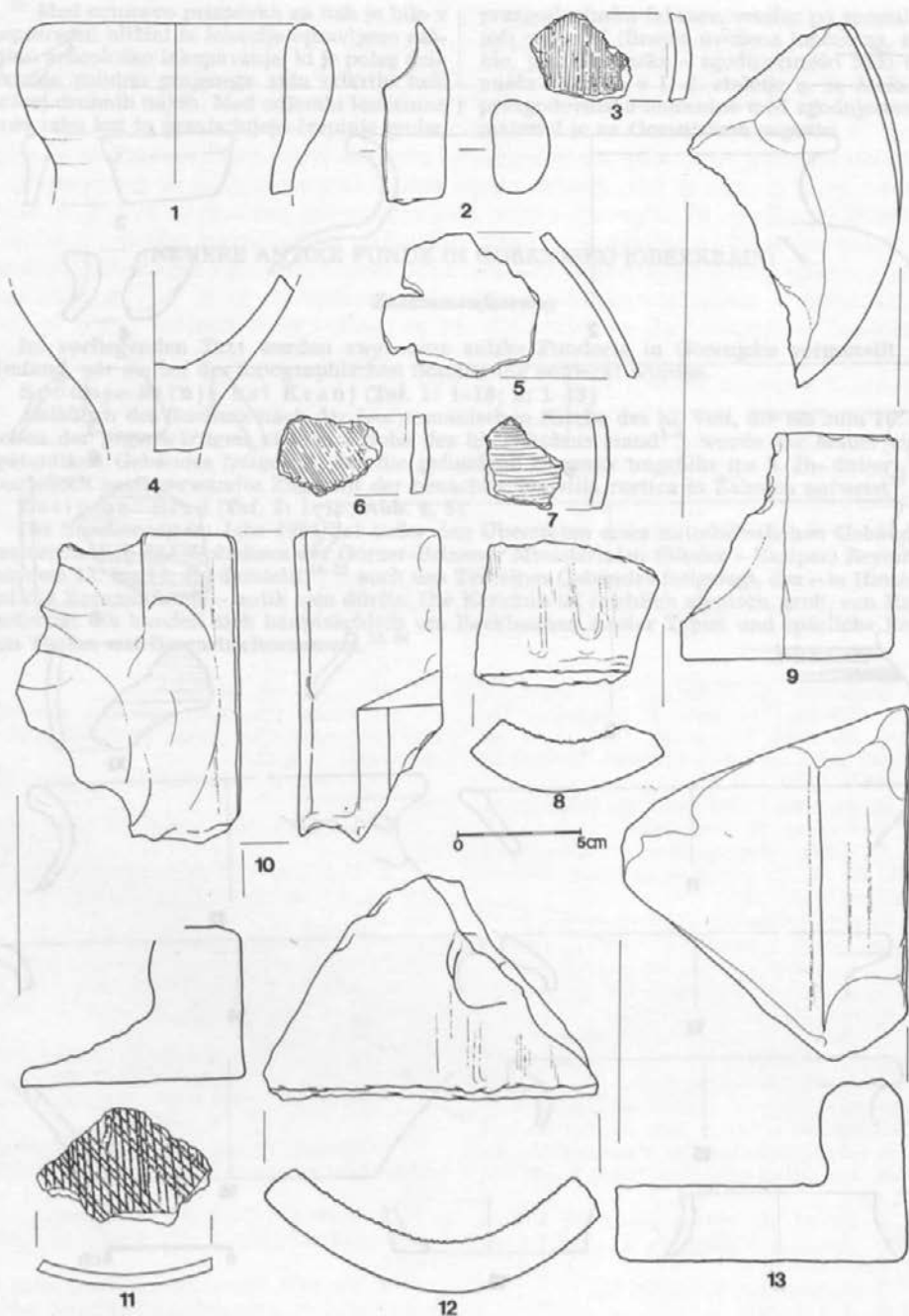
Anlässlich des Suchens nach der (vor)romanischen Kirche des hl. Veit, die bis zum 16. Jh. neben der gegenwärtigen kleinen Kirche des hl. Nikolaus stand^{1–4}, wurde die Mauer eines spätantiken Gebäudes freigelegt, das die gefundene Keramik ungefähr ins 3. Jh. datiert,^{5–14} das jedoch auch verwandte Züge mit der benachbarten villa rustica in Žabnica aufweist.¹⁵

Zasip bei Bled (Taf. 3: 1–18; Abb. 4, 5)

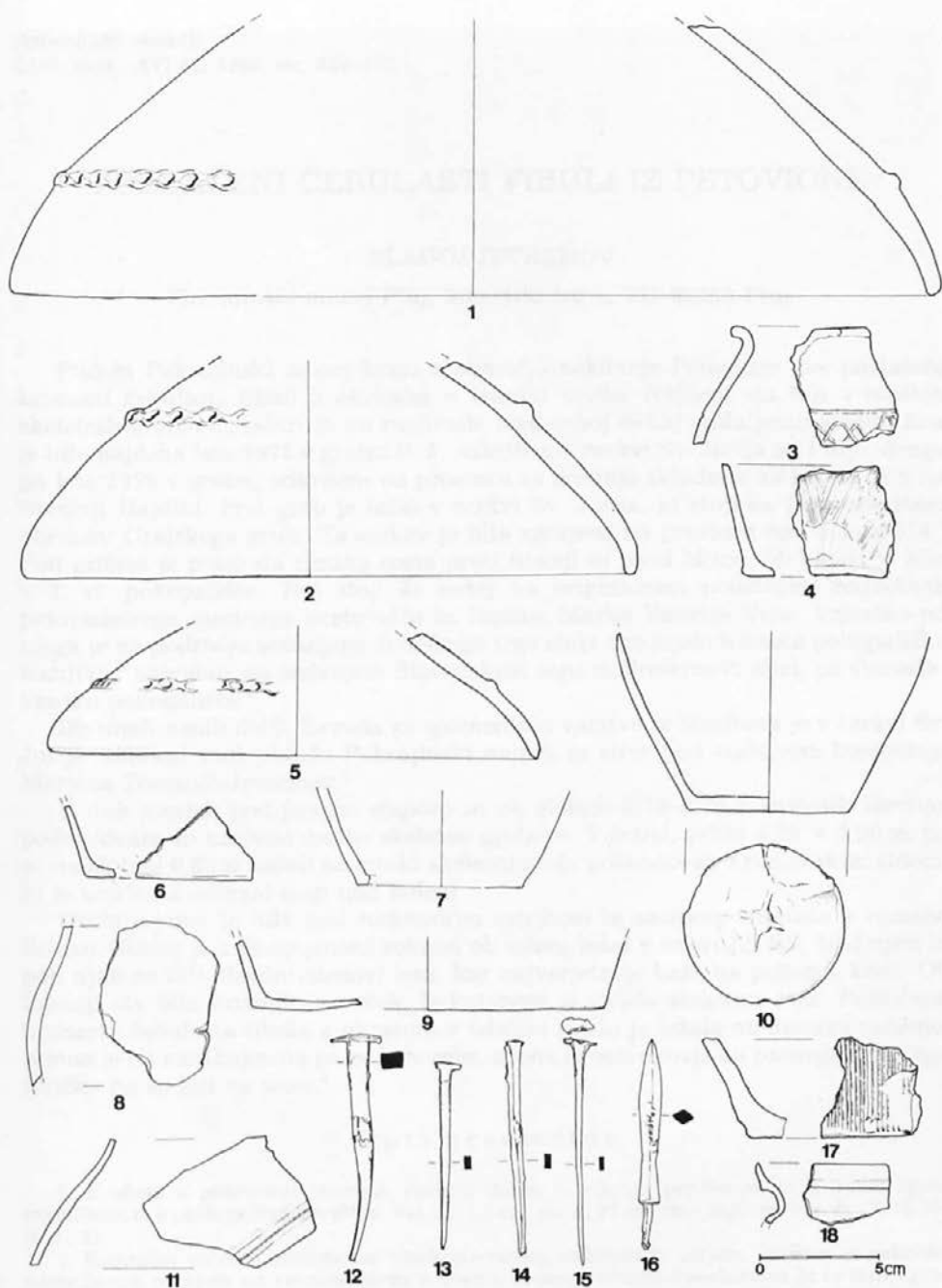
Die Sondierung im Jahr 1984 hat außer den Überresten eines mittelalterlichen Gebäudes, das vermutlich das Wohnhaus der Görzer-Brixener Ministerialen (Bleder – Zasiper) Reynman aus dem 13. bis 14. Jh. darstellt,^{16–22} auch den Teil eines Gebäudes freigelegt, das – in Hinsicht auf die Keramikfunde – antik sein dürfte. Die Keramik ist reichlich atypisch, grob, von Hand verfertigt. Es handelt sich hauptsächlich um Backhauben zweier Typen und spärliche Reste von Töpfen mit Besenstrichornament.^{23, 24}

T. 1: Spodnje Bitnje pri Kranju, vse keramika.
 Taf. 1: Spodnje Bitnje bei Kranj, alles Keramik.

T. 2: Spodnje Bitnje pri Kranju, vse keramika.
 Taf. 2: Spodnje Bitnje bei Kranj, alles Keramik.

T. 3: Zasip pri Bledu, 1, 2, 4, 5, 7, 8, 17 – objekt 2; 3, 6, 9–16, 18 – objekt 1. 12–16 železo, ostalo keramika.

Taf. 3: Zasip bei Bled, 1, 2, 4, 5, 7, 8, 17 – Objekt 2; 3, 6, 9–16, 18 – Objekt 1; 12–16 Eisen, das Übrige Keramik.